

Επιμορφωτική διαδικτυακή δράση

**«Το σχολείο ως συμπεριληπτική κοινότητα μάθησης:
Βασικές αρχές και πρακτικές διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και
διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας»**

Ευγενία Δανιηλίδου

Φιλολόγος, δρ Παιδαγωγικών Επιστημών

16-1-2025

Στόχοι εισήγησης

Εξοικείωση

- με τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης
- με τη διδασκαλία της ελληνικής ως 2^{ης} γλώσσας
- με παιδαγωγικές αρχές που ενισχύουν τη μαθησιακή ετοιμότητα των μαθητών/τριών και συμβάλλουν στη δημιουργία ευνοϊκού μαθησιακού περιβάλλοντος

Ανομοιογένεια μαθητικού πληθυσμού

Οι μαθητές διαφοροποιούνται ως προς:

- το φύλο και την ηλικία (χρονολογική και νοητική)
- τα κίνητρα μάθησης
- τις μαθησιακές τους ιδιαιτερότητες
- τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες
- τους ρυθμούς και στυλ μάθησης
- την κοινωνικο-οικονομική τους προέλευση
- το πολιτισμικό και γλωσσικό τους κεφάλαιο (επίπεδο στο οποίο κατέχουν τη γλώσσα του σχολείου)
- την εθνοτική καταγωγή
- το βαθμό εξοικείωσής τους με το θεσμοθετημένο πρότυπο σχολικής μάθησης και την κυρίαρχη κουλτούρα

μαθητές/τριες από Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Ε.Κ.Ο.)

Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να λύσουν ζητήματα όπως:

- πώς να διαμορφώσουν ένα σχολικό περιβάλλον αποδοχής, κατανόησης και ένταξης που θα περιλαμβάνει και θα αντιμετωπίζει ισότιμα και δίκαια όλα τα παιδιά
- πώς να εξασφαλίσουν την εμπλοκή και την υποστήριξη των γονιών στην εκπαιδευτική διαδικασία
- πώς να καλύψουν το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος χωρίς να αδικήσουν κανένα παιδί
- πώς να εξασφαλίσουν την πρόοδο και την απρόσκοπτη συνέχεια όλων των παιδιών σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες
- πώς να εντοπίσουν και να αποδομήσουν κοινωνικά στερεότυπα και προκαταλήψεις.

Δικαίωμα στην εκπαίδευση

- Το δικαίωμα κάθε ανθρώπου στην εκπαίδευση εμπεριέχεται στη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948.
- Όλα τα παιδιά ανεξαιρέτως έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση και το μόνο τεκμήριο συμμετοχής τους σε αυτήν αποτελεί η παιδική τους ηλικία (Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 1989).
- **17 στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης (Γενική Συνέλευση Ηνωμένων Εθνών, 2015):**
στόχος 4 → απόκτηση ποιοτικής εκπαίδευσης και στόχος 10 → λιγότερες ανισότητες, ενδυνάμωση της ένταξης όλων.
- Εκπαιδευτική πολιτική στη χώρα μας: συνάδει με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Εθνών.

Διαχείριση και αντιμετώπιση της μαθητικής ετερότητας από την πολιτεία

- Κινείται στο πλαίσιο της άμβλυνσης ανισοτήτων και της αποφυγής του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Λήψη εξειδικευμένων μέτρων και εκπαιδευτικών πρακτικών πρόληψης, παρέμβασης και αντιστάθμισης: διαπολιτισμική προσέγγιση και δημιουργία Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (Ζ.Ε.Π.).
- Ζητούμενα:
 - * ισότιμη και απρόσκοπτη πρόσβαση στο σχολείο
 - * παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης
 - * διευκόλυνση συμμετοχής στο καθημερινό σχολικό πρόγραμμα
 - * μείωση μαθητικής διαρροής

Γενικότερος σκοπός: δημιουργία κοινωνίας αλληλεγγύης και δικαιοσύνης, που εξασφαλίζει την κοινωνική συνοχή και την αρμονική συμπόρευση όλων

Το σχολείο ως συμπεριληπτική κοινότητα: ένα «Σχολείο για όλους»

- Ισότιμη συμμετοχή όλων των μελών του στην εκπαίδευση
- Ανταπόκριση στις διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες όλων των μαθητριών και μαθητών **ανεξάρτητα από τις διαφορετικές «ΑΠΟΣΚΕΥΕΣ» ΤΟΥΣ.**
- Χρειάζεται: όχι η προσαρμογή του παιδιού στο σχολείο αλλά η αναδιαμόρφωση του ίδιου του σχολείου, των εκπαιδευτικών θεσμών, των διδακτικών πρακτικών στις ανάγκες όλων των παιδιών.
- Η συμπερίληψη του κάθε παιδιού στο σχολείο της γειτονιάς του είναι αυτή που θα οδηγήσει και στην συμπερίληψή του στην ίδια την κοινωνία που είναι κι ο τελικός στόχος.
- Απώτερος σκοπός: η δημιουργία μιας κοινωνίας που θα είναι απαλλαγμένη από προκαταλήψεις και στερεότυπα, στην οποία όλοι οι πολίτες θα αντιμετωπίζονται ως ισότιμα μέλη.

Το συμπεριληπτικό σχολείο

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

- Δεν περιορίζεται σε γνωστικές μόνο περιοχές αλλά επεκτείνεται και σε περιοχές που αφορούν συναισθηματικές, ηθικές και κοινωνικές πλευρές των μαθητών.
- Καλείται να βοηθήσει τα παιδιά να απαλλαγούν από ρατσισμό και μισαλλοδοξία, να τους διδάξει τον σεβασμό για τον συνάνθρωπο ανεξαρτήτως φυλής και χρώματος και τον σεβασμό στο πολιτισμικό φορτίο που αυτοί φέρουν.

(2)

- Ο ρόλος της **συνεργασίας των εκπαιδευτικών** είναι καθοριστικός για τη δημιουργία ενός θετικού σχολικού κλίματος, σημαντικού στην εκπαίδευση όλων των παιδιών:
 - μοιράζονται τις εμπειρίες της διδακτικής πράξης, τις δυσκολίες και τις επιτυχίες τους,
 - συζητούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν,
 - συναποφασίζουν κοινούς τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης.
- Επίσης, σημαντική είναι η **συνεργασία του σχολείου με γονείς αλλόγλωσσους** με τη συνδρομή διερμηνέων για περισσότερο ολιστική προσέγγιση της εκπαίδευσης των παιδιών τους, προκειμένου αυτή να είναι αποτελεσματική.
- Η πολυπολιτισμική κοινωνία αποτελεί πραγματικότητα στις μέρες μας και η συμβίωση μέσα σε αυτή απαιτεί **την αναγνώριση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων**, διαμορφώνοντας ένα κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο τα άτομα θα μπορούν **να συνυπάρχουν και να αποδέχονται με ευρύτερη ανεκτικότητα κάθε πολιτισμική διαφοροποίηση.**

Κοινότητες μάθησης

- Αποτελούν μαθησιακά περιβάλλοντα στα οποία οι συμμετέχοντες (μέλη εκπαιδευτικής κοινότητας) μοιράζονται ένα κοινό στόχο, μπορούν να έρχονται σε επαφή, να επικοινωνούν, να συνεργάζονται, να μαθαίνουν, να αναστοχάζονται.
- Παράλληλα, αντλούν ο ένας από τον άλλον, σέβονται τις διαφορετικές οπτικές, προωθούν ενεργά μαθησιακές ευκαιρίες, δημιουργώντας ένα δραστήριο συνεργατικό περιβάλλον, ενισχύοντας το δυναμικό των μελών, δημιουργώντας νέα γνώση.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση:

- ❖ Απάντηση της Παιδαγωγικής Επιστήμης στη διαχείριση/αξιοποίηση της πολιτισμικής ετερότητας στην εκπαίδευση.
- ❖ Η φιλοσοφία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης συνάδει με την αναγκαιότητα της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης.
- ❖ Και οι δύο έχουν απώτερο σκοπό την ίση ανταπόκριση στη διαφορετικότητα του μαθητικού πληθυσμού.

❖ Η διαπολιτισμική εκπαίδευση επιδιώκει:

- ενσυναίσθηση ▪ αλληλεγγύη ▪ διαπολιτισμικό σεβασμό
- καταπολέμηση του εθνοκεντρικού τρόπου σκέψης
- ισοτιμία πολιτισμών και αποδοχή του μορφωτικού κεφαλαίου μαθητών διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση

δεν αποτελεί ένα είδος ιδιαίτερης εκπαίδευσης για ένα συγκεκριμένο σύνολο μαθητών, **αλλά**

- **ένα σύνολο παιδαγωγικών και διδακτικών πρακτικών,**
- **μια φιλοσοφία που πρέπει να διαπερνά κάθε πτυχή της σχολικής ζωής, διασφαλίζοντας ευκαιρίες και δυνατότητες για μάθηση και κοινωνική ένταξη για όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από τις ενδεχόμενες ιδιαιτερότητές τους.**

Κάθε σχολείο, είτε φοιτούν σ' αυτό αλλοδαποί, ρομά ή μουσουλμάνοι μαθητές, είτε όχι, είναι εν δυνάμει διαπολιτισμικό.

- **Οφείλει να καλλιεργεί κουλτούρα που συνάδει με τις αρχές και αξίες**
α) του πολιτισμού μας και β) της συμπερίληψης και διαπολιτισμικότητας.
- **Απαραίτητος ο σχεδιασμός και υλοποίηση εκπαιδευτικών παρεμβάσεων με διαπολιτισμικό χαρακτήρα** (Θέματα Διαχείρισης Προβλημάτων Σχολικής Τάξης (2008). ΥΠΕΠΘ –

Επιδιώξεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων που επιτρέπουν στα άτομα :

- να έχουν επίγνωση της πολιτισμικής τους ταυτότητας
- να την αντιμετωπίζουν κριτικά
- να σχετίζονται θετικά με άτομα και ομάδες διαφορετικών προελεύσεων, ατομικών και κοινωνικών επιλογών

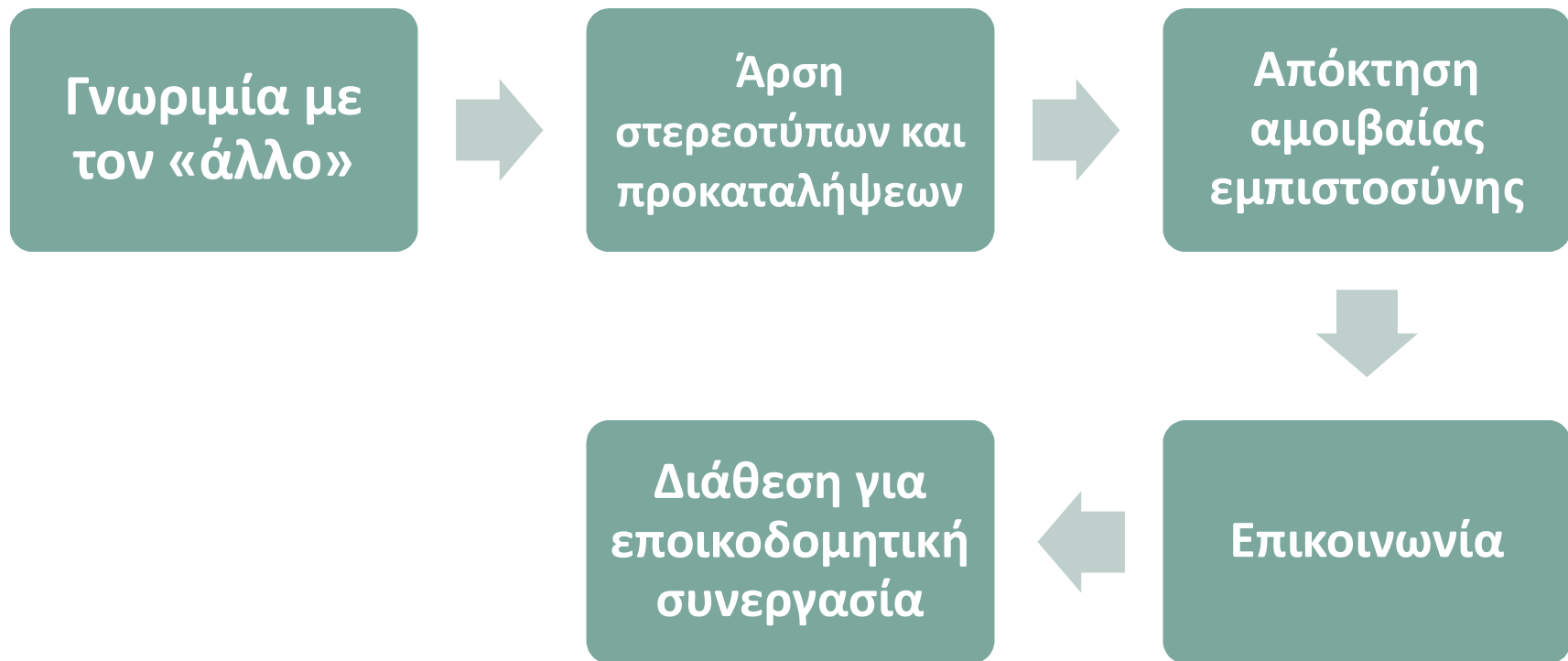
Η ποικιλομορφία ως πλούτος και όχι ως εμπόδιο ή απειλή

Συνήθης παρανόηση

Η ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων δεν απευθύνεται σε «ειδικό» κοινό.
Συνιστά ένα ζητούμενο που αφορά:

- **όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες**, ανεξάρτητα από τα ατομικά, κοινωνικά, πολιτισμικά τους χαρακτηριστικά
- όλους τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία, **εκπαιδευτικούς/στελέχη, γονείς & κοινότητες**

Διαπολιτισμική επικοινωνία

Το σχολείο ως συμπεριληπτική κοινότητα μάθησης

→ παροχή κατάλληλου εκπαιδευτικού πλαισίου, προκειμένου:

- να εντοπιστούν και να περιοριστούν προκατειλημμένες στάσεις και στερεότυπα
- να δημιουργηθούν φιλόξενες κοινότητες
- να επιτευχθεί η εκπαίδευση για όλα τα παιδιά
- Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων:

1. **αναγκαία η δημιουργία θετικού σχολικού κλίματος:**

- ✓ οικοδόμησης συνεργατικών σχέσεων
- ✓ δημιουργικής επικοινωνίας, εκτίμησης και εμπιστοσύνης μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών και των μαθητών μεταξύ τους
- **Το θετικό κλίμα** επιτρέπει να αξιοποιούνται οι ιδιαίτερες ικανότητες, δεξιότητες, εμπειρίες και το πολιτισμικό κεφάλαιο όλων των μαθητών και παρέχει ασφαλές περιβάλλον για την έκφραση απόψεων, σκέψεων και συναισθημάτων.

Το σχολείο ως συμπεριληπτική κοινότητα μάθησης (2)

2. κατάλληλες ευκαιρίες μέσα από **στοχευμένες εκπαιδευτικές διαδικασίες** όπως:

- **η διαφοροποιημένη διδασκαλία**
- **η συστηματική διδασκαλία της ελληνικής ως 2ης γλώσσας** → καθοριστικός παράγοντας για την πρόοδο των δίγλωσσων μαθητών και την επιτυχή ένταξή τους στην κοινωνία:
 - * ενισχύει τις διαπροσωπικές επαφές * τη δυνατότητα να κατανοούν, μελετούν και να εμπλέκονται ενεργά σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα
 - * τη συνέχιση της φοίτησής τους σε ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης και * την επαγγελματική τους πορεία.

Το σχολείο ως συμπεριληπτική κοινότητα μάθησης (3)

Ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων, απαραίτητων για την ένταξη των αλλόγλωσσων παιδιών στην κοινωνία και στη μετέπειτα ζωή τους, όπως η δημιουργική και κριτική σκέψη, η υπευθυνότητα, η πρωτοβουλία και η δημοκρατική συμπεριφορά:

- Αξιοποίηση μαθητοκεντρικών διδακτικών προσεγγίσεων όπως η **ομαδοσυνεργατική και η βιωματική**, οι οποίες καλύπτουν τις ανάγκες όλων των παιδιών → ενεργοποίηση των μαθητών, κατανόηση του μαθήματος και αποτελεσματική επικοινωνία.
- Έμφαση στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: εξασφαλίζει τη συνεκπαίδευση μαθητών και παρέχει ένα μαθησιακό περιβάλλον στήριξης και ενίσχυσης των προσφύγων μαθητών.
- Χρήση συμμετοχικών τεχνικών όπως η **δραματοποίηση και το παιχνίδι ρόλων, η χρήση οπτικοακουστικού υλικού και οι Τ.Π.Ε.** → δημιουργία ελκυστικού επικοινωνιακού περιβάλλοντος, κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες, συλλογικό πνεύμα, επαφή με πολλαπλά σημειωτικά συστήματα, διευκόλυνση οργάνωσης ιδεών και διεκπεραίωσης των δραστηριοτήτων.

Οφέλη μαθησιακά και παιδαγωγικά

- Σε ένα τέτοιο σχολικό πλαίσιο ενισχύονται η αυτοαντίληψη, η αυτοεικόνα, η αυτοεκτίμηση των μαθητών.
- Ο εκπαιδευτικός μπορεί να βοηθήσει, κινητοποιώντας τον μαθητή:
 - αναθέτοντάς του πρωτοβουλίες και ευθύνες
 - τονίζοντας τα θετικά στοιχεία της συμπεριφοράς του
 - επαινώντας τις προσπάθειές του
 - βοηθώντας τον να ανακαλύψει τις ικανότητες και τα ταλέντα του.
- Η καθημερινότητα του σχολείου σημαντική για τα παιδιά και την υπόλοιπη οικογένεια → «κανονικότητα» και πρόγραμμα → άμβλυση ψυχοσυναισθηματικών δυσκολιών.

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο

- **Νόμος 4415/2016, Ρυθμίσεις για τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και την εκπαίδευση των προσφύγων.**
- Άρθρο 38 του ίδιου νόμου: ίδρυση **Δομών Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π.)**, είτε στα κέντρα φιλοξενίας είτε στις σχολικές μονάδες.
- Λειτουργία **Τάξεων Υποδοχής (Τ.Υ.) ΖΕΠ** σε Δημοτικά, Γυμνάσια, Γενικά και Επαγγελματικά Λύκεια. → Γενικός σκοπός, η διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως 2^{ης} γλώσσας, ώστε οι μαθητές να ενταχθούν σταδιακά πλήρως στην κανονική τάξη.
- **ΙΕΠ, 2017: «Ανοικτά Προγράμματα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (ΤΥ) Ι ΖΕΠ Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και στις Τ.Υ. Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όπου φοιτούν παιδιά πρόσφυγες»,** στα οποία λαμβάνονται υπόψη τα επίπεδα ελληνομάθειας του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας και τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου μαθητικού πληθυσμού.
- **ΙΕΠ, Αναλυτικά Προγράμματα σπουδών για τις Δ.Υ.Ε.Π.** για τις ηλικιακές ομάδες 6-12 ετών και 12 – 15 ετών (Δημοτικό - Γυμνάσιο) στα μαθήματα Ελληνική Γλώσσα, ΤΠΕ, Αγγλικά, Φυσική Αγωγή, Μαθηματικά και Αισθητική Αγωγή.
- Τα **ισχύοντα Π.Σ. (Δ.Ε.Π.Π.Σ. και Α.Π.Σ.)** παρέχουν ευκαιρίες διαπολιτισμικής μάθησης και ενδυνάμωσης όλων των μαθητών.
- Πλούσιο **γλωσσικό εκπαιδευτικό υλικό** σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή για την υποστήριξη της διδασκαλίας της ελληνικής ως 2^{ης} γλώσσας, διαθέσιμο από το Ι.Ε.Π..

-
- **ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΑΝΑ ΒΑΘΜΙΔΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ. Γ' ΤΟΜΟΣ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ**

[https://iep.edu.gr/images/IEP/ΕΠΙΣΤΙΜΟΝΙΚΗ_ΥΠΙΡΕΣΙΑ/Epist_Monades/
A_Kyklos/Diapolitismiki/2019/04_10_2019/odigos_ekpaideftikou_g_to
mos_gymnasio.pdf](https://iep.edu.gr/images/IEP/ΕΠΙΣΤΙΜΟΝΙΚΗ_ΥΠΙΡΕΣΙΑ/Epist_Monades/A_Kyklos/Diapolitismiki/2019/04_10_2019/odigos_ekpaideftikou_g_to_mos_gymnasio.pdf)

Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων

- Άρθρο 77 - Νόμος 4547/2018.
- Εργάζονται στα κέντρα φιλοξενίας με σημαντικό και πολυδιάστατο έργο.
- Μεταξύ άλλων:
 - ενημερώνουν τους πρόσφυγες για την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης ως βασικού μέσου κοινωνικής ένταξης
 - συντάσσουν εκθέσεις εκπαιδευτικών πεπραγμένων
 - καταρτίζουν καταστάσεις με τα στοιχεία ταυτότητας των παιδιών που θα φοιτήσουν
 - εποπτεύουν την ομαλή αποχώρηση και επιστροφή των μαθητών από και προς τα κέντρα φιλοξενίας
 - ενημερώνουν τους γονείς ή κηδεμόνες και **διαμεσολαβούν για την επίλυση θεμάτων σχετικών με τη φοίτηση των μαθητών**, σε συνεργασία με το Αυτοτελές Τμήμα Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων.

Τάξεις υποδοχής Ζ.Ε.Π.

- μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου μαθητών/τριών προερχόμενων από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και μαθητών/τριών με πολιτισμικές και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες,
- βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων κυρίως στο γραμματισμό, αλλά και στον αριθμητισμό και επιπλέον σε συμπληρωματικά αντικείμενα, ώστε αυτοί να καταστούν ικανοί να ανταπεξέλθουν στο πρόγραμμα σπουδών τους και να παραμείνουν στο εκπαιδευτικό σύστημα ολοκληρώνοντας τις σπουδές τους.

Τάξεις υποδοχής (1)

Κύριος στόχος της διδασκαλίας:

- Η απόκτηση βασικών γλωσσικών δεξιοτήτων στην ελληνική γλώσσα, προκειμένου να διευκολυνθεί και να επιταχυνθεί η ένταξη των παιδιών στις «τυπικές» τάξεις, ώστε να ενταχθούν ομαλά και ισόρροπα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Το συνηθισμένο αποτέλεσμα της φοίτησης σε τάξεις υποδοχής είναι η κατάκτηση ή βελτίωση της **βασικής επικοινωνιακής γλωσσικής ικανότητας στη δεύτερη γλώσσα των παιδιών.**

Τάξεις υποδοχής (2)

- Συνεργασία και συνέχεια ανάμεσα στην τάξη υποδοχής και στην τυπική τάξη, όπου το παιδί καλείται να παρακολουθήσει περίπου τα τρία πέμπτα του σχολικού προγράμματος
- Παιδιά που βρίσκονται στη διαδικασία κατάκτησης της 2^{ης} γλώσσας, **χρειάζονται πολλές ευκαιρίες αυθεντικών αλληλεπιδράσεων με πολλούς και διαφορετικούς φυσικούς ομιλητές της γλώσσας στόχου.**
- Χρειάζεται **να νιώθουν ότι ανήκουν οργανικά στην τυπική τάξη** και ότι οι προσπάθειές τους για παραγωγή λόγου στη γλώσσα στόχο αναγνωρίζονται και εκτιμώνται έστω και αν παρεκκλίνουν από την τυπικά σωστή νόρμα.
- Σε αντίθετη περίπτωση, τα παιδιά αδυνατούν να παρακολουθήσουν στην κύρια τάξη, δυσκολεύονται να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, αγχώνονται και αγχώνουν τον εκπαιδευτικό.
- Το αποτέλεσμα είναι ή να παραμελούνται τα παιδιά με διαφορετικές γλωσσικές ανάγκες ή κάθε προσπάθεια αντιμετώπισής τους να αποβαίνει σε βάρος των υπόλοιπων παιδιών της τάξης.

Τάξεις υποδοχής (3)

- Απαραίτητη η συνεργασία του εκπαιδευτικού της Τ.Υ. Ι ΖΕΠ με τους εκπαιδευτικούς των αντίστοιχων τυπικών τάξεων, προκειμένου να εντάσσει στη διδασκαλία του γλωσσικά στοιχεία των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων.
- Είναι απαραίτητο ο Σύλλογος Διδασκόντων/ουσών να συνεργάζεται συστηματικά με τον εκπαιδευτικό της Τ.Υ. Ι ΖΕΠ με σκοπό την παρακολούθηση της πορείας φοίτησης γενικώς, και της ελληνομάθειας ειδικότερα, καθώς και της προσαρμογής των μαθητών/τριών, ώστε ο Σύλλογος να προβαίνει σε αποφάσεις σχετικά με τη σταδιακή πλήρη ένταξη των μαθητών/τριών στην τυπική τάξη.

**«Ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία
της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι
ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης»**

(Αριθ. Πρωτ.: 660 /ΓΔ4/03-01-2018)

«Ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης»

λαμβάνει υπόψη:

- **τα επίπεδα ελληνομάθειας A1: Στοιχειώδης Γνώση, A2: Βασική Γνώση για παιδιά**) του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (ΚΕΓ)
- **χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου μαθητικού πληθυσμού:**
 - μηδενική ή ελάχιστη γνώση της ελληνικής γλώσσας,
 - μη συστηματική σχολική φοίτηση ή/και μακρά απουσία από το σχολείο,
 - περιορισμένη έως ελάχιστη εμπειρία χρήσης αλφαβητικής γραφής.

Γενικός σκοπός της φοίτησης στην Τ.Υ. Ι είναι η διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας ώστε **οι μαθητές/τριες να κατανοούν και να παράγουν προφορικό και γραπτό λόγο σε βαθμό που να τους επιτρέπει να ενταχθούν σταδιακά πλήρως στην κανονική τάξη.**

Λογισμικό αναγνωσιμότητας ελληνικών κειμένων

- Προσαρμόζουμε το απόσπασμα κειμένου στο επίπεδο ελληνομάθειας της τάξης μας και στους διδακτικούς στόχους που σας δίνονται (π.χ. απλοποίηση λεξιλογίου και γραμματικών τύπων, σύντομες προτάσεις, προσθήκη λέξεων, ρημάτων ... ανάλογα με τους στόχους μας).
- Χρησιμοποιούμε το λογισμικό αναγνωσιμότητας ελληνικών κειμένων, το οποίο βρίσκεται στην ιστοσελίδα της πιστοποίησης ελληνομάθειας του ΚΕΓ
- <http://www.greek-language.gr/certification/sites/greeklanguage.gr.certification/files/grammar.pdf>
- ή <http://www.greek-language.gr/certification/node/83.html> για να διαπιστώσουμε εάν αντιστοιχεί **το κείμενο** στο επίπεδο ελληνομάθειας της τάξης μας.
- Κάνετε κλικ στο **Επικολλήστε κείμενο**. Πατάτε εκτέλεση και εμφανίζονται τα αποτελέσματα. Ο δείκτης που θα συμβουλευέστε ως τον πλέον αξιόπιστο είναι ο Flesch: **το επίπεδο A2 αντιστοιχεί στις τελευταίες τάξεις Δημοτικού (Δ`-ΣΤ`)**.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΕΠΙΠΕΔΑ

Όσον αφορά τις γραμματικές γνώσεις που απαιτούνται για κάθε επίπεδο, μπορείτε να συμβουλευέστε τον ΠΙΝΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΕΠΙΠΕΔΑ, τον οποίο θα βρείτε στην ιστοσελίδα της πιστοποίησης ελληνομάθειας, στο

<http://www.greek-language.gr/certification/sites/greeklanguage.gr.certification/files/grammar.pdf>

Ενδεικτικά σε επίπεδο A2 προβλέπονται:

για τα ρήματα: *Ενεργητική φωνή* Εξακολουθητικοί χρόνοι: Οριστική Ενεστώτας, Συνοπτικοί χρόνοι, Οριστική: Αόριστος, Μέλλοντας απλός, Υποτακτική απλή, Προστακτική απλή, *Παθητική φωνή*, Οριστική : Ενεστώτας

Ουσιαστικά: 3 γένη και υποκοριστικά

Επιρρήματα: π.χ. *τοπικά:* δίπλα, απέναντι, ίσια, γύρω, *χρονικά:* ακόμη, συχνά, συνήθως, ύστερα, πριν, προχτές, απόψε, μεθαύριο, πρόπερσι, αμέσως, πάντα, έπειτα, μετά κλπ.

Ένταξη μαθητών με προσφυγικό –μεταναστευτικό υπόβαθρο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Παράγοντες που καθιστούν δύσκολη την εκπαιδευτική ένταξή τους και την παρακολούθηση των μαθημάτων

- Προσφυγική εμπειρία (πιθανή τραυματική εμπειρία του πολέμου ή και του προσφυγικού ταξιδιού)
- Η μη συστηματική σχολική φοίτηση ή/και η μακρά απουσία από το σχολείο
- **Η ποικιλία γλωσσών** (π.χ. Ουρντού, Φαρσί κ.λ.π.)
- Οι ελλείψεις στη γνώση της μητρικής γλώσσας
- **Η περιορισμένη έως ελάχιστη εμπειρία χρήσης αλφαβητικής γραφής**
- Η μηδενική ή ελάχιστη γνώση της ελληνικής γλώσσας
- Οι δυσκολίες πρόσβασης και φοίτησης στο σχολείο (π.χ. δομές φιλοξενίας διάσπαρτες σε απομακρυσμένες περιοχές)
- Συχνά, υγειονομικός αποκλεισμός λόγω πανδημίας ή άλλων ασθενειών
- Βασικό ζητούμενο των περισσότερων είναι **η προοπτική μετεγκατάστασης σε άλλη χώρα** (Τρούκη, Δοκοπούλου, 2019).

Το αραβικό αλφάβητο

Η αραβική γλώσσα έχει 28 γράμματα. Το αλφάβητό της είναι αυτό (διαβάζει δεξιά στα αριστερά):

Γράμμα	Προφορά	Παράδειγμα	Γράμμα	Προφορά	Παράδειγμα
ط	T	όπως: tomb	ا	A	Ανάσα
ظ	Z	όπως: zebra	ب	Μπ	Μπανάνα
ع	Ά	όπως: aid	ت	T	Ταξί
غ	Γκυ	όπως: goal	ث	Θ	Θάλασσα
ف	Φ	Φώτα	ج	Τζ	όπως: jacket
ق	Κ	όπως: queen	ح	Χ	Χαλί
ك	Κ	Κορίτσι	خ	Κχ	όπως: khat
ل	Λ	Λένα	د	Ντ	Ντάκι
م	Μ	Μάνα	ذ	Δ	Δάκι
ن	Ν	Νέος	ر	Ρ	Ράκι
ه	Χ	όπως: hide	ز	Z	Zaki
و	Ου	Ούτε	س	Σ	Σάκι
ي	Ι	Ιορδάνης	ش	Sh	όπως: shaka
ء	A	Ανάσα	ص	Σά	όπως: shaka
(Πηγή: http://www.krassanakis.gr/ARABIC.htm)			ض	Ντ	όπως: shaka

αραβικά:

منى رسالته.

katabat mona risalatan
έγραψε Μόνα γράμμα
Η Μόνα έγραψε ένα γράμμα.

περσικά:

امه نوشت.

Ελληνικά

Η Μόνα

έγραψε

ένα γράμμα.

Υ

Ρ

Α

Αραβικά

رسالته.

منى

Α

Υ

Περσικά

Προβλήματα ομαλής φοίτησης προσφύγων

- Σχετικά ολοκληρωμένο το θεσμικό πλαίσιο για το ενταξιακό διαπολιτισμικό σχολείο.
- Ωστόσο, διαπιστώνονται προβλήματα στην ομαλή φοίτηση των παιδιών προσφύγων.
- ❖ Λειτουργικά:
 - μη έγκαιρη έναρξη και στελέχωση των τάξεων υποδοχής,
 - μη έγκαιρη αποστολή οδηγιών για τον τρόπο εγγραφής, καταγραφής απουσιών, αξιολόγησης των μαθητών κ.ά.
- ❖ Παιδαγωγικά:
 - ✓ σχολική διαρροή (ειδικότερα στη Β/θμια),
 - ✓ επικοινωνία με τους γονείς - πρόσφυγες,
 - ✓ διαμόρφωση κλίματος αποδοχής και ένταξης,

Διδασκαλία της ελληνικής ως 2^{ης} γλώσσας

Ο ρόλος της γλώσσας στη μάθηση

Γλώσσα: σύστημα συμβόλων μέσω των οποίων το άτομο μπορεί να περιγράψει τον κόσμο γύρω του, τον εσωτερικό του κόσμο καθώς και τη σχέση ανάμεσα στους δύο.

- Διαλεκτική σχέση ανάμεσα στη γλώσσα και την πραγματικότητα, γιατί αλληλεπιδρούν και επηρεάζουν η μια την άλλη.
- Η πλήρης ανάπτυξη της γλώσσας συντελεί στην εξέλιξη του γνωστικού και νοητικού πεδίου.
- Όλες οι γλώσσες έχουν την ίδια αξία γλωσσολογικά.

Η κοινωνικο-πολιτισμική προσέγγιση δίνει ιδιαίτερη σημασία στο ρόλο της γλώσσας στη μάθηση (Vygotsky, 1962). Η γλώσσα αναγνωρίζεται ως:

- Εργαλείο γνώσης
- Μέσο επηρεασμού συμπεριφοράς
- Σημαντικός ρόλος στην οργάνωση δραστηριοτήτων των παιδιών: Η ομιλία όχι μόνο συνοδεύει μια δραστηριότητα αλλά και παίζει σημαντικό ρόλο στην εκτέλεσή της.
- Επικοινωνιακή λειτουργία

Βασικοί όροι και έννοιες

- Δεύτερη χαρακτηρίζεται συνήθως μια γλώσσα, όταν κατακτάται σε περιβάλλον όπου χρησιμοποιείται ως κύρια ή ως πρώτη γλώσσα (λ.χ. τα ελληνικά για κάποιον που τα μαθαίνει στην Ελλάδα).
- Μαθαίνουμε μια γλώσσα ως ξένη, όταν αυτή δε χρησιμοποιείται στο περιβάλλον όπου μαθαίνεται (λ.χ. τα αγγλικά/ιταλικά/ ρωσικά/ γερμανικά στην Ελλάδα)
- Όταν **μαθαίνουμε μια γλώσσα** διαφορετική από τη μητρική μας ως **δεύτερη ή ως ξένη** έχει παρατηρηθεί ότι τη χρησιμοποιούμε με τρόπο διαφορετικό από ό,τι θα τη χρησιμοποιούσαν άλλοι ομιλητές που τη μαθαίνουν ως μητρική. Αυτό συμβαίνει , επειδή η γνώση που ήδη έχουμε για τη μητρική μας γλώσσα επηρεάζει το λόγο που παράγουμε στη γλώσσα που μαθαίνουμε και μιλάμε ως δεύτερη ή ξένη.
- Με βάση τις γνώσεις για τη γλώσσα-στόχο (Γ2) που έχουν κάθε στιγμή, οι μαθητές διαμορφώνουν **ένα δικό τους σύστημα της γλώσσας-στόχου με κανόνες που αποκλίνουν από αυτούς της Γ2**. Τα ενδιάμεσα αυτά συστήματα λέγονται διαγλώσσες (Selinker, 1972).
- Οι επιλογές που κάνει ο μαθητής δεν είναι τυχαίες. Υπακούουν σε κάποιους κανόνες που απαρτίζουν την "προσωπική γραμματική" του. Κατά συνέπεια, η έννοια του τι είναι "λάθος" πρέπει να αναθεωρηθεί.

Η εκμάθηση της ελληνικής ως Γ2 θα πρέπει να διασφαλίζει:

- την ενεργό συμμετοχή τους στην **καθημερινή κοινωνική πραγματικότητα** ενισχύοντας τις διαπροσωπικές τους επαφές
- την απόκτηση πρόσβασης **στην επίσημη γλώσσα του σχολείου**, έτσι ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του ΠΣ και απρόσκοπτα τη σχολική τους πορεία
- τη δυνατότητα να κατανοούν, να μελετούν και να εμπλέκονται ενεργά σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα
- τη συνέχιση της φοίτησής τους στις ανώτερες και ανώτατες βαθμίδες της εκπαίδευσης.

→ ενίσχυση των μορφών διδασκαλίας της ελληνικής

Η ελληνική γλώσσα αποτελεί για τους αλλόγλωσσους μαθητές **όχι μόνο γνωστικό αντικείμενο στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος**, αλλά και το εργαλείο που θα τους επιτρέψει να κατανοήσουν και τα άλλα μαθήματα του ΠΣ (π. χ. Ιστορία, Φυσική, Μαθηματικά κτλ.) και να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις τους.

Μύθοι σχετικά με τη χρήση της μητρικής γλώσσας Γ1 στο πλαίσιο της τάξης (Cummins, 2007)

- Η διδασκαλία πρέπει να πραγματοποιείται αποκλειστικά στη Γ2 χωρίς προσφυγή στη Γ1 των μαθητών.
- Η προώθηση της Γ1 εμποδίζει την ανάπτυξη της Γ2.

Διδασκαλία και μάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (Γ2). Βασικές παραδοχές

- ❑ Η κατάκτηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (Γ2) δεν πραγματοποιείται αυτόματα και αβίαστα, μέσω της ώσμωσης με το κοινωνικό περιβάλλον, αλλά απαιτεί **συστηματική και συντονισμένη προσπάθεια τόσο από το μαθητή όσο και από τον διδάσκοντα.**
- ❑ Συντελείται στο πλαίσιο **της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.**
- ❑ Η συνύπαρξη παιδιών από διαφορετικές πολιτισμικές κοινότητες **συνεπάγεται μια σειρά από οφέλη για τα παιδιά της κυρίαρχης κοινωνίας, δηλαδή τα παιδιά ελληνικής καταγωγής, όπως η νέα γνώση που θα πάρουν από αυτά για άλλους πολιτισμούς, γλώσσες και πραγματικότητες.**

Διδασκαλία και μάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (Γ2). Βασικές παραδοχές (2/2)

- Η **μητρική γλώσσα** των μαθητών όχι μόνο δεν εμποδίζει αλλά ενισχύει την κατάκτηση της δεύτερης.
- Αναπτύσσεται, όταν διδάσκεται **σε αυθεντικό επικοινωνιακό πλαίσιο και αξιοποιούνται οι γνώσεις και εμπειρίες κάθε παιδιού.**
- Ενισχύεται με το συνδυασμό της γλωσσικής διδασκαλίας και της διδασκαλίας των γνωστικών αντικειμένων.
- Στοχεύει στην ανάπτυξη **Βασικών Διαπροσωπικών Επικοινωνιακών Δεξιοτήτων (συνομιλιακή ευχέρεια) και της Γνωστικής Ακαδημαϊκής Γλωσσικής Ικανότητας (μοντέλο του Jim Cummins).**

Οι τρεις όψεις της γλωσσικής ικανότητας

- **Η συνομιλιακή ευχέρεια**, δηλαδή η ικανότητα να διεξάγεις μια συνομιλία σε περιστάσεις οικειότητας και επαφής πρόσωπο με πρόσωπο: περιλαμβάνει τη χρήση λέξεων υψηλής συχνότητας και απλών γραμματικών δομών, ενώ ταυτόχρονα η μετάδοση του νοήματος υποστηρίζεται από εξωτερικούς δείκτες, λ.χ. από τις εκφράσεις του προσώπου, τις χειρονομίες, τον επιτονισμό κλπ.
- **Οι διακριτές γλωσσικές δεξιότητες**, δηλαδή οι γνώσεις σχετικά με τη γραφή και την ανάγνωση που αποκτούν οι μαθητές με συστηματική διδασκαλία και εξοικείωση με τον γραπτό λόγο, είτε αυτή γίνεται στο πλαίσιο του σχολείου είτε όχι (π.χ. ανάγνωση διαφόρων εξωσχολικών αναγνωσμάτων). Η ανάπτυξή τους θεωρείται εύκολη, αφού απαιτείται χρονικό διάστημα περίπου 2 χρόνων.
- **Η ακαδημαϊκή γλωσσική ικανότητα**, που περιλαμβάνει τη γνώση του λιγότερο συχνού λεξιλογίου μιας γλώσσας, καθώς και την ικανότητα να ερμηνεύουμε και να παράγουμε ολοένα και πιο σύνθετη προφορική και γραπτή γλώσσα. Αναπτύσσεται σε 5 – 7 χρόνια (αν υπάρχει προηγούμενη σχολική εμπειρία στη μητρική τους γλώσσα). Αλλιώς απαιτούνται 7 –10 χρόνια (Cummins, 2003:104-5).

Γνωστική ακαδημαϊκή γλωσσική ικανότητα (CALP)

Η ικανότητα των μαθητών να κατανοούν και να παράγουν προφορικά και γραπτά κείμενα στη γλώσσα – στόχο, τα οποία δεν σχετίζονται με τις καθημερινές τους επαφές, δεν πραγματεύονται θέματα που να τους είναι οικεία και είναι γλωσσικά και γνωστικά απαιτητικά.

Απαιτείται χρόνος και ιδιαίτερη προσπάθεια. Κατά συνέπεια, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει:

- ❖ να θεωρούν αναμενόμενες τυχόν αποκλίσεις από το επίπεδο των φυσικών ομιλητών
- ❖ να είναι πρόθυμοι να στηρίξουν τους μαθητές αυτούς στην προσπάθειά τους να κατακτήσουν την ακαδημαϊκή όψη της γλωσσικής ικανότητας με μια σειρά από διδακτικές τεχνικές και στρατηγικές.

Οι ιδιαίτερες εκπαιδευτικές και γλωσσοδιδακτικές ανάγκες των μαθητών με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο

- **περισσότερες ευκαιρίες για επανάληψη και εξάσκηση**
- **πιο σαφή ανάλυση και επεξήγηση εννοιών**
- **προσεκτική παράφραση του λεξιλογίου που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός**
- **συχνότερη χρήση εποπτικού υλικού**
- **μεγαλύτερη παροχή γλωσσικών προτύπων**
- **δομημένη και “ευαίσθητη” διερεύνηση των γνώσεων που έχουν ανά πάσα στιγμή**
- **περισσότερες ευκαιρίες για ελεγχόμενη αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή αλλά και μεταξύ μαθητών**
- **περισσότερο χρόνο για να εσωτερικεύσουν τα δομικά σχήματα της γλώσσας-στόχου**

Επικοινωνιακή προσέγγιση vs Δομική προσέγγιση

Η **διδασκαλία της Γ2** πρέπει να στοχεύει στην κατάκτηση της επικοινωνιακής ικανότητας από τους μαθητές, δηλαδή της **ικανότητας να παράγουν όχι μόνο γραμματικές προτάσεις, αλλά και προτάσεις κατάλληλες για την εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας** (Hymes 1970).

Δομική προσέγγιση. Τι σημαίνει;

- Εντατική άσκηση, συχνή επανάληψη προτύπων φράσεων και υποδειγματικών δομών
- Εστίαση ενδιαφέροντος στη διαδικασία πρόσληψης και παραγωγής **γραμματικά ορθών προτάσεων/δομών** χωρίς να συνυπολογίζεται το επικοινωνιακό, πολιτισμικό, βιωματικό φορτίο της γλώσσας
- Εστίαση της **αξιολόγησης** της γλωσσικής επάρκειας στη δυνατότητα μηχανικής εφαρμογής των αρχών του γλωσσικού συστήματος και της συγκρότησης δομημένων γραμματικών δομών (φωνητικών, μορφολογικών, συντακτικών)

Επικοινωνιακή Προσέγγιση

- Βασικό πρόβλημα της Δομικής Προσέγγισης υπήρξε η αδυναμία των μαθητών να μεταφέρουν τις γνώσεις τους και να εφαρμόσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες σε πραγματικές επικοινωνιακές περιστάσεις.
 - Κάθε ομιλητής πρέπει να διαθέτει, πέρα από τη γλωσσική δεξιότητα, δηλαδή τη γνώση του συστήματος της γλώσσας, **τη γνώση και την ικανότητα να προσαρμόζει τη χρήση της γλώσσας στις συνθήκες της επικοινωνίας.**
 - Η γλώσσα δεν μπορεί να διαχωριστεί από τους κανόνες επικοινωνίας που τη διέπουν και η **γλωσσική πράξη συνδέεται με τις συνθήκες μέσα στις οποίες πραγματοποιείται.**
-
- Έμφαση στη **μαθησιακή διαδικασία** (ο τρόπος με τον οποίο κατακτά ο μαθητής τη δεύτερη γλώσσα και τα λάθη που κάνει)
 - Διαπιστώνεται για πρώτη φορά ότι **το «λάθος» δεν αποτελεί αξιόποινη πράξη**, αλλά φυσιολογικό αποτέλεσμα της προσπάθειας του μαθητή να κατακτήσει το σύστημα της Γ2 .
 - **Διαγλώσσα: ανεξάρτητο γλωσσικό σύστημα που αναπτύσσουν οι μαθητές καθώς κατακτούν τη Γ2.**

Επισημάνσεις στη μαθησιακή διαδικασία της Γ2

- Αξιοποίηση και των 4 γλωσσικών δεξιοτήτων
- Επικέντρωση στους στόχους που βάζουμε κάθε φορά: π.χ. αν ο στόχος είναι η παραγωγή προφορικού λόγου, δε διορθώνουμε όλες τις «λάθος» παραγωγές.
- Αν θέλουμε να διδάξουμε ένα γραμματικό φαινόμενο, δεν εστιάζουμε σε όλα τα γραμματικά φαινόμενα που μπορεί να υπάρχουν σε μια φράση.
- Αποφεύγω να διδάσκω λεξιλόγιο χωρίς να το συνδέω με γλωσσική χρήση, επικοινωνία, αλληλεπίδραση...
- Το κριτήριο δεν είναι αν οι μαθητές μπορούν να ταυτίσουν μια εικόνα με μια λέξη (σχολείο), αλλά αν μπορούν να επικοινωνήσουν – να αλληλεπιδράσουν (Σου αρέσει το σχολείο;).
- Αποφεύγω τους κανόνες και τη μεταγλώσσα: η διδασκαλία του συστήματος θα γίνει μέσα από τη χρήση και την κατάκτηση δομών που εξυπηρετούν ανάγκες επικοινωνίας.
- Δε διδάσκω μόνο το γραπτό λόγο. Δεν κάνω μόνο γραμματική και δομικές ασκήσεις. Οι στόχοι μου αφορούν δεξιότητες επικοινωνίας και χρήσης της γλώσσας
- Δεν εξαντλώ το χρόνο με μία μόνο δραστηριότητα.

(2)

- Δεν προχωράω συνεχώς παρακάτω.
- Δεν παρουσιάζω πολλά διαφορετικά θέματα σε ένα μάθημα.
- Έχω συγκεκριμένους και εφικτούς στόχους σε κάθε μάθημα.
- Οι στόχοι μου αφορούν δεξιότητες επικοινωνίας και χρήσης της γλώσσας. Σχεδιάζω ποικιλία δραστηριοτήτων γύρω από αυτούς τους στόχους.
- Αλληλεπίδραση
- Διαχείριση τάξης: ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΜΙΚΡΕΣ ΟΜΑΔΕΣ, ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΖΕΥΓΑΡΙΑ (παιχνίδια ρόλων), ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

(Υλικό από παρουσίαση Σιμόπουλου Γ.: Υποστηρίζοντας τη σχολική ένταξη μαθητών /μαθητριών με προσφυγική /μεταναστευτική εμπειρία. ΑΘΗΝΑ. Δεκέμβριος 2019)

Ανατροφοδότηση

- Επιμένουμε στην καταγραφή (προφορική, γραπτή ή και τα δύο) των βασικών στοιχείων του μαθήματος πριν τελειώσει μια συνάντηση:
- Ζητάμε από τους μαθητές, ατομικά, σε ζευγάρια ή σε ομάδες, να καταγράψουν 10 καινούριες λέξεις, 5 καινούριες εκφράσεις κ.ο.κ. που έμαθαν σε αυτό το μάθημα και που θα ήθελαν να θυμούνται.

Αναστοχασμός εκπαιδευτικού

- Στο τέλος κάθε συνάντησης αφιερώνουμε πέντε λεπτά για προσωπικό αναστοχασμό: Σκεφτείτε και καταγράψτε ποιοι μαθητές βοηθήθηκαν να αναπτύξουν κάποια γλωσσική δεξιότητα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν σε πραγματικές συνθήκες.
- Σημειώνουμε δυο πράγματα που πήγαν καλά στη συγκεκριμένη συνάντηση και δύο που θα μπορούσαμε να είχαμε διαχειριστεί διαφορετικά.

Γραμματική - Λεξιλόγιο

Ασκήσεις γραμματικής- μορφή - λειτουργία

- Για έναν αλλόφωνο μαθητή που η γνώση του ξεκινά από το μηδέν, **η γνώση της μορφής δε συνεπάγεται και τη γνώση της λειτουργίας.**
- Π.χ. ο αδελφός —του αδελφού —τον αδελφό (τέλεια γνώση)
- Αγαπάω τον αδελφό μου.
- Κατά την παρουσίαση ενός κεντρικού φαινομένου όπως οι πτώσεις, **προτάσσουμε τη λειτουργία** και, με δεδομένη τη γνώση του, προχωρούμε αναλυτικότερα στην **παρουσίαση της μορφής**. **Για το λόγο αυτό παρουσιάζουμε τις λειτουργίες των πτώσεων ξεκινώντας από παραδείγματα με τη μέγιστη μορφολογική απλότητα (η πτώση διακρίνεται μόνο από το άρθρο): ο Αχμέτ— τον Αχμέτ -- του Αχμέτ**
- Στη συνέχεια περνούμε σε πιο σύνθετα από μορφολογική άποψη ουσιαστικά: ο Πέτρος —τον Πέτρο —του Πέτρου όπου **η πτώση διακρίνεται και από το άρθρο και από την κατάληξη.**

Αμπάτη κ.α. Η διδασκαλία των ασκήσεων γραμματικής. Στο πλαίσιο του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων. Δράση «Γραμματική και Διδασκαλία» (επιστημονικός υπεύθυνος Σπύρος Μοσχονάς) <http://docplayer.gr/10330088-I-didaskalia-ton-askiseon-grammatikis.html>

Διδασκαλία λεξιλογίου

Μνημονικές τεχνικές:

- Συνεχής **επανάληψη**
- Σύνδεση της καινούριας **λέξης με την εικόνα** της, εφόσον αυτό είναι εφικτό .
- **Οπτικοποίηση** : δημιουργία μίας εικόνας που δημιουργεί στον εγκέφαλό του ο ίδιος ο μαθητής για κάθε λέξη που μαθαίνει -Χρησιμοποιείται κυρίως στις μικρές ηλικίες και αφορά λεξιλόγιο με συγκεκριμένη και όχι αφηρημένη σημασία.
- **Ομαδοποίηση** των λέξεων με βάση το χρώμα, το μέγεθος, την «καλή» ή την «κακή» σημασία...
- **Σημασιολογικός** χάρτης (semantic map): η λέξη τοποθετείται σε ένα διάγραμμα με τη **λέξη – κλειδί στο κέντρο**, ενώ γραμμές συνδυάζουν την κεντρική λέξη και τις άλλες λέξεις μεταξύ τους

Λεξιλόγιο

- Το λεξιλόγιο διδάσκεται **με την παρουσίαση λέξεων μέσα στο κείμενο**. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές συμπεραίνουν το νόημα της λέξης από το περιεχόμενό της, επιστρατεύοντας την κριτική τους ικανότητα και αξιοποιώντας όσες γνώσεις έχουν προκειμένου να το κατανοήσουν.
- Τις νέες λέξεις τις μαθαίνουμε επαγωγικά όπως και την γραμματική μέσα από τις ασκήσεις και τα παιχνίδια.
- Προσπαθούμε πάντα να κάνουμε **επαναλήψεις**.

Παράμετροι επιλογής λεξιλογίου (1)

α) **πόσο συχνόχρηστη**, βασική λεξιλογικά είναι μια λέξη, ανεξάρτητα από το συγκεκριμένο κείμενο;

□ Ποιες, για παράδειγμα, από τις παρακάτω λέξεις θα επιλέγατε εσείς για το βασικό επαγγελματικό λεξιλόγιο με βάση τα χαρακτηριστικά των μαθητών σας;

γιατρός, αεροσυνοδός, καπνέμπορος, ψαράς, ξεναγός, δάσκαλος, αγρότης

β) **πόσο κρίσιμη** είναι μια λέξη για την κατανόηση ενός συγκεκριμένου κειμένου;

Ας δούμε το επόμενο κείμενο: *Η βοσκοπούλα βρήκε το **περιδέραιο** της πριγκίπισσας. Πήγε στο παλάτι και ζήτησε να δει την πριγκίπισσα. Η πριγκίπισσα, που ήταν πολύ στεναχωρημένη επειδή είχε χάσει το **περιδέραιο**, έδωσε 100 λίρες στη βοσκοπούλα και το πήρε πίσω.*

Η λέξη **περιδέραιο** σε καμία περίπτωση δε θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι ανήκει στο βασικό λεξιλόγιο. Είναι **όμως κρίσιμη για την κατανόηση του κειμένου, εφόσον κατευθύνει την πλοκή. Για το λόγο αυτό ο διδάσκων θα πρέπει να εξηγήσει στα παιδιά τι σημαίνει.**

Τεχνικές παρουσίασης λεξιλογίου (2)

1. Χρήση συνωνύμων αλλά και απλών ορισμών:

περιδέραιο: α. κολιέ β. το φοράνε οι γυναίκες στο λαιμό τους

2. Χρήση της ζωγραφικής και συμβολικής αναπαράστασης, καθώς και της μιμητικής. Γενικά καλό είναι η βοηθητική γλώσσα να είναι τα ελληνικά.

Άλλη ενδιάμεση γλώσσα ή γλώσσες μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο όταν η απόδοση της λέξης στα ελληνικά είναι εξαιρετικά προβληματική ή και αδύνατη, και αυτό ισχύει κυρίως με το αφηρημένο λεξιλόγιο.

Αμπάτη κ.α. Η διδασκαλία των ασκήσεων γραμματικής. Στο πλαίσιο του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων. Δράση «Γραμματική και Διδασκαλία» (επιστημονικός υπεύθυνος Σπύρος Μοσχονάς)
<http://docplayer.gr/10330088-I-didaskalia-ton-askiseon-grammatikis.html>

Αξιοποίηση εικόνας

Μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να:

- α) **εισαχθούν** στη θεματική του εκάστοτε κειμένου **και να διευκολύνει** μέσω της κινητοποίησης βιωμάτων στην κατανόησή του
- β) να **οργανώσουν, να ταξινομήσουν** πληροφορίες και να **συγκρατήσουν** στη μνήμη τα ζητούμενα
- γ) να **αποτελέσει γέφυρα** ανάμεσα στο οικείο και στο μη οικείο καθώς και γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών αλλά και των μαθητών με τον εκπαιδευτικό
- δ) να λειτουργήσει **ως στοιχείο αξιολόγησης** των όσων έμαθαν οι μαθητές κατόπιν διαπραγμάτευσης ενός θέματος ή ενός κειμένου. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο της αξιολόγησής τους, οι μαθητές θα μπορούσαν να δημιουργήσουν ένα ζωγραφικό ή φωτογραφικό κολλάζ **που θα περιλαμβάνει τις βασικές έννοιες ή και σημαντικά ετερόκλητα στοιχεία που ενυπάρχουν στις εικόνες ενός ποιήματος** (Σφυρόερα, 2003).

Διδακτική αξιοποίηση λογοτεχνίας

- Η αξιοποίηση λογοτεχνικών κειμένων στη διδασκαλία της γλώσσας προκαλεί το ενδιαφέρον και την ενεργητική ανταπόκριση όλων των μαθητών και προσφέρει ποικιλία παραδειγμάτων όσον αφορά τη χρήση του διαλόγου, της περιγραφής, της αφήγησης, του λεξιλογίου και των γραμματικοσυντακτικών δομών της γλώσσας
- Ευκαιρίες μάθησης μη απειλητικές και πλούσιες σε νόημα.
- Δημιουργία ευνοϊκού μαθησιακού κλίματος
- Το ολοκληρωμένο και ενδιαφέρον κείμενο, ο λόγος που χρησιμοποιείται για την επίτευξη αυθεντικής επικοινωνίας παρέχουν πολλαπλές ενδείξεις για την κατανόηση.

Η πρακτική των πορτρέτων

- Περιλάμβαναν στοιχεία των γλωσσικών και πολιτισμικών τους πραγματικοτήτων, μέσα από ζωγραφιές, φωτογραφίες και κείμενα με τις απόψεις τους για τις χώρες, τις γλώσσες και το σχολικό τους περιβάλλον, μέσα από τη χρήση όλων των γλωσσικών τους πόρων.

“Οι Πατρίδες μου - Shteti I ime”

- *«Είμαι η Άντζελα και γεννήθηκα στη Αλβανία. Τώρα όμως μένω στην Ελλάδα. Και οι δύο μου χώρες είναι όμορφες και μου αρέσουν πολύ»*
- ***«Είμαι η Ζωή και γεννήθηκα στην Ελλάδα. Αλλά είμαι και από Αλβανία. Και οι δύο χώρες είναι ίδιες για μένα»***

Δραστηριότητα

- Χωρίστε τα παιδιά σε ολιγομελείς ομάδες και ζητήστε από αυτά να φτιάξουν το πορτραίτο της ομάδας τους.
- Αυτή είναι μια δραστηριότητα που μπορεί να γίνεται σε ημερήσια ή εβδομαδιαία βάση, εντός κι εκτός του σχολείου.
- Όταν τα πορτρέτα θα έχουν ολοκληρωθεί, εκθέστε τα στην τάξη σας και καλέστε άλλες τάξεις να έρθουν να τα δουν.
- Στα πορτρέτα θα πρέπει να αναδεικνύονται όλες οι γλώσσες και ποικιλίες που γνωρίζουν τα παιδιά, όλα τα στοιχεία της ζωής τους που θεωρούν σημαντικά, τα χόμπι και αγαπημένα αντικείμενα και πρόσωπα των παιδιών.

Ευνοϊκές συνθήκες μάθησης στο συμπεριληπτικό σχολείο

Βασικές παραδοχές της μάθησης

- Τα αποτελέσματα της μάθησης εκφράζονται **ως γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις, αξίες και συμπεριφορές.**
- Αξιοποίηση της προηγούμενης γνώσης. Να δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές μέσα από κατάλληλα ερεθίσματα να συσχετίζουν την προηγούμενη γνώση με τα προϋπάρχοντα γνωστικά σχήματα, να κρίνουν ή και να αμφισβητούν αυτά που έχουν μάθει και να ενσωματώνουν τη νέα γνώση, τροποποιώντας τα υπάρχοντα γνωστικά σχήματα:
Κονστρουκτιβιστική (εποικοδομητική) προσέγγιση
- Η μάθηση συντελείται σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο μέσα σε διαδικασίες διαρκούς αλληλεπίδρασης.
Η μάθηση και η ανάπτυξη εξαρτώνται από κοινωνικές παραμέτρους και συντελούνται καλύτερα μέσα σε ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες:
Κοινωνικοπολιτισμική προσέγγιση

Το σχολικό βιβλίο ως διδακτικό εργαλείο

- Παρέχει μια, κατά τεκμήριο, επιστημονικά έγκυρη (με την έννοια της βιβλιογραφικής τεκμηρίωσης) συνοπτική βασική πληροφόρηση για τα διδασκόμενα θέματα.
- Προτείνει ενδεικτικές δραστηριότητες και ερωτήσεις κατανόησης και άσκησης της κριτικής σκέψης.

Επομένως χρειάζεται:

Να μην είμαστε προσκολλημένοι στο γράμμα του, αλλά να αναλαμβάνουμε πρωτοβουλίες κατά τη διδασκαλία

- **Να κατέχουμε με επάρκεια το θέμα που διδάσκουμε όχι για να δίνουμε στους μαθητές περισσότερα στοιχεία από αυτά που δίνει το βιβλίο...**
- **αλλά για να είμαστε εμείς σε θέση να καθιστούμε στους μαθητές περισσότερο κατανοητή και εύληπτη την πληροφορία του βιβλίου.**
- **Να είμαστε ευέλικτοι στην προσφορά της νέας γνώσης, καθώς και στην εξέταση των μαθητών.**

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία:

Εντάσσεται στην ευρύτερη έννοια του «Καθολικού Σχεδιασμού Μάθησης» (Universal Design for Learning) σύμφωνα με τον οποίο:

- ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί **ποικιλία εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων διδασκαλίας** κατά τη μαθησιακή διαδικασία προκειμένου να έχουν πρόσβαση στη γνώση όλοι οι μαθητές του ανάλογα με τις διαφορετικές τους ανάγκες.
- Ο **διαφορετικός τρόπος αναπαράστασης της γνώσης, η δυνατότητα επεξεργασίας και αποτύπωσης της γνώσης με διαφορετικούς τρόπους και η δυνατότητα ποικίλων τρόπων εμπλοκής των μαθητών** στη μαθησιακή διαδικασία αποτελούν τα τρία βασικά στοιχεία του ΚΣΜ.

Όταν γνωρίζουμε τις ανάγκες των μαθητών μας (μαθησιακή ετοιμότητα, εν-
μαθησιακή προτίμηση), μπορούμε να ανταποκριθούμε διαφορετικά

Τι θα μάθουν οι μαθητές, τον τρόπο
πρόσβασης και τον ρυθμό διδασκαλίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τον τρόπο με τον οποίο θα επεξεργαστούν
και θα κατανοήσουν την πληροφορία οι
μαθητές μας

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Τον τρόπο επίδειξης της γνώσης τους

ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

Διδακτικές πρακτικές

- Να υπάρχει **ποικιλία και εναλλαγή διδακτικών μεθόδων**: ομαδοσυνεργατική, διερευνητική, ενεργητική - βιωματική προσέγγιση της γνώσης, σχέδια εργασίας – project, κατάλληλο εποπτικό υλικό, συζήτηση – διάλογος, αφήγηση.
- Να αξιοποιούνται **στρατηγικές μάθησης και διδασκαλίας**, π.χ. αναγνωστικές στρατηγικές, με τη χρήση των οποίων μπορούν οι μαθητές να αναγνωρίζουν μεταβατικές λέξεις, λέξεις - κλειδιά, για να διευκολύνονται στην κατανόηση κειμένων και να μπορούν να προσλαμβάνουν και να επεξεργάζονται πληροφορίες.
- Το νέο γνωστικό αντικείμενο να προσφέρεται **σε πλούσια συμφραζόμενα και με χρήση, όσο είναι δυνατόν, εποπτικού υλικού**, ώστε το μάθημα να παραμένει ζωντανό και ελκυστικό για τους μαθητές.

Διδακτικές πρακτικές (2)

- Να υπάρχει **πλαισιακή στήριξη** σε όλες τις δραστηριότητες, ώστε το νόημα να γίνεται κατανοητό, χωρίς να μειώνεται ο βαθμός δυσκολίας κάτω από το γνωστικό και ηλικιακό επίπεδο των μαθητών.
{Εσωτερική διάσταση: ενεργοποίηση προηγούμενης εμπειρίας, ενδιαφέρον, κίνητρα, συσχέτιση με την πραγματικότητα. Εξωτερική διάσταση: συνεργατικές δομές, οπτικές αναπαραστάσεις, διαθεματικότητα.}
- Να δίνεται όσο το δυνατόν περισσότερος **χρόνος και πρωτοβουλία στους μαθητές για να εκφραστούν, να σχολιάσουν ή ακόμη και να διορθώσουν ο ένας τον άλλο**, με τον εκπαιδευτικό περισσότερο σε ρόλο συντονιστή. Έτσι, αυξάνονται σε μεγάλο βαθμό οι ευκαιρίες για την ανάπτυξη της γλώσσας είτε στον προφορικό είτε στο γραπτό λόγο και καλλιεργείται η κριτική σκέψη και η δημιουργική ικανότητα.
- Να δίνεται συχνά η δυνατότητα **αυτοαξιολόγησης**. Η συμμετοχή και η εμπλοκή των μαθητών στην αυτοβελτίωση και την αυτοαξιολόγηση των γραπτών τους αυξάνουν το ενδιαφέρον τους στη διδακτική πράξη και αναπτύσσουν τις μεταγλωσσικές και μεταγνωστικές ικανότητές τους και συμβάλλουν στην αυτόνομη ανάπτυξή τους (Coelho, 2007).

Μετάδοση θετικών προσδοκιών

- Δώστε σε όλα τα παιδιά, ειδικά σε αυτά που χρειάζονται **περισσότερο χρόνο** για να διατυπώσουν απαντήσεις, αρκετό χρόνο για να απαντήσουν.
- Αν ένα παιδί «κολλήσει», προσπαθήστε να επαναλάβετε ή να αναδιατυπώσετε την ερώτηση, ζητώντας από κάποιο άλλο παιδί να βοηθήσει με τη μετάφραση (αν είναι αλλόγλωσσο) ή παρέχοντας βοηθητικά στοιχεία.
- Παρέχετε **υποστηρικτική ανατροφοδότηση (ποτέ δημόσια κριτική)** στις απαντήσεις όλων των παιδιών, δίνοντας ένα πρότυπο πιο αποτελεσματικής έκφρασης ή μια πιο ολοκληρωμένη απάντηση.
- Προσέχετε όλα τα παιδιά και αλληλεπιδράτε με όλα το ίδιο.
- Εξασφαλίστε ότι τα παιδιά **αλλάζουν θέση**, όταν επιλέγετε ομάδες, ώστε όλοι να καθίσουν κοντά στο παράθυρο, κοντά στην έδρα ή σε άλλες σημαντικές θέσεις.
- Μετακινήστε την έδρα στην άκρη και χρησιμοποιήστε αυτή την περιοχή για ιδιωτικές συσκέψεις με παιδιά.
- Να κινείστε μέσα στην τάξη, μοιράζοντας το χρόνο σας λίγο πολύ ίσα με όλες τις ομάδες και τα παιδιά.
- Αν έχετε διαφορετικές προσδοκίες από κάποια παιδιά –για παράδειγμα νεοφερμένα που έχουν χάσει κάποιο χρόνο σχολείου– διασφαλίστε ότι **όλα καταλαβαίνουν πως αυτό είναι μια προσωρινή κατάσταση** (Coelho, 2007).

Στρατηγικές μάθησης

Στρατηγικές μάθησης θεωρούνται συγκεκριμένες ενέργειες που επιλέγονται συνειδητά από τους μαθητές, προκειμένου:

- να φέρουν σε πέρας διάφορες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του μαθήματος
- ή να διευκολύνουν τη μάθηση και να την κάνουν πιο αποτελεσματική.
- Οδηγούν σε ουσιαστική **κατανόηση, πρόσκτηση, ενσωμάτωση, διατήρηση και εφαρμογή της νέας γνώσης.**
- Η αξιοποίηση των στρατηγικών στη διδασκαλία και τη μάθηση εμφανίζεται τη δεκαετία του '80, όταν αναδύονται προσεγγίσεις που δίνουν έμφαση στο ρόλο του μαθητή (κονστρουκτιβισμός/κοινωνικός κονστρουκτιβισμός).

([http://ebooks.edu.gr/info/newps/Γλώσσα- Λογοτεχνία/ Οδηγός Νεοελληνικής Γλώσσας για Δημοτικό και Γυμνάσιο/pdf](http://ebooks.edu.gr/info/newps/Γλώσσα-Λογοτεχνία/ΟδηγόςΝεοελληνικήςΓλώσσαςγιαΔημοτικόκαιΓυμνάσιο/pdf), σ.11)

Βασικές αρχές στρατηγικών διδασκαλίας και μάθησης

- μαθητοκεντρική προσέγγιση
- συνειδητή μάθηση
- ενεργή εμπλοκή των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία

Τυπολογία Στρατηγικών

- **Γνωστικές στρατηγικές:** βρίσκονται στο κέντρο της μάθησης, χρησιμοποιούνται για να διευκολύνουν την εκτέλεση διαδικασιών μάθησης και να διασφαλίσουν, έτσι, την κατάκτηση γνώσεων. Ο μαθητής αλληλεπιδρά με το αντικείμενο μάθησης συνδέοντας π.χ. τις νέες πληροφορίες με τις προϋπάρχουσες, κρατώντας σημειώσεις κτλ.
- **Μεταγνωστικές στρατηγικές:** ο μαθητής παρακολουθεί, ελέγχει, ρυθμίζει και αξιολογεί ο ίδιος τη μάθηση, π.χ. εντοπίζει ο ίδιος τα λάθη του, συνειδητοποιεί τη σημασία τους και επιλέγει τρόπους διόρθωσης ή κατανοεί εκ των προτέρων τις δεξιότητες που απαιτούνται για τη διεκπεραίωση μιας δραστηριότητας.
- **Κοινωνικές-συναισθηματικές στρατηγικές:** αλληλεπιδρά με άλλο πρόσωπο π.χ. ρωτώντας το δάσκαλο για περαιτέρω διευκρινίσεις ή συμμετέχοντας σε μια ομαδική εργασία, μαθαίνει να ελέγχει τα συναισθήματά του π.χ. μετριάζοντας το άγχος κατά τη διάρκεια μιας γραπτής ή προφορικής δοκιμασίας ή ενισχύοντας την αυτοπεποίθησή του.

(Chamot & O'Malley, 1990, Chamot et al. 1992, Lewis & Hill, 1992, Cohen 1996)

Διδακτικό υλικό

- Εγχειρίδια που έχουν σχεδιαστεί για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης, δηλαδή για τους μη φυσικούς ομιλητές της ελληνικής γλώσσας, στο πλαίσιο προγραμμάτων Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης του ΥΠΑΙΘ:
 - α. «Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων» (διδακτικό υλικό: *Πού είναι ο Φασαρίας; Οι πατημασιές, Πάμε στην Αγορά, Καλό ταξίδι*, για τις ηλικίες από 7 έως 9)
 - β. «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για την Α/θμια Εκπαίδευση» (*Γεια σας 1, Γεια σας 2, Μικρό μου Λεξικό1, Μικρό μου Λεξικό 2*, για τις ηλικίες από 10 έως 12).
 - γ. [Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Παιδιών Ρομά](http://peroma.web.auth.gr/peroma/)
<http://peroma.web.auth.gr/peroma/>
 - δ. Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών
<http://www.diapolis.auth.gr/>

Εκπαιδευτικό υλικό για τη γλωσσική υποστήριξη προσφύγων - παιδιών και ενηλίκων

- Το εγχειρίδιο «Τα πρώτα μου Ελληνικά» (Ερευνητικό Κέντρο Αθηνά) απευθύνεται σε παιδιά και ενήλικες και είναι αναρτημένο στην ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ):

http://www.iep.edu.gr/images/IEP/ΕΠΙΣΤΙΜΟΝΙΚΗ_ΥΠΙΡΕΣΙΑ/Epist_Monades/A_Kyklos/Diaporitismiki/2017/2017Athina_ta_prwta_mou_ellinika.pdf

Απευθύνεται σε παιδιά και ενήλικες που επιθυμούν να μάθουν την ελληνική αλφάβητο, λέξεις του βασικού λεξιλογίου και εκφράσεις. Π.χ. βασικά ρήματα, ουσιαστικά, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ

- Το «Μαθαίνω Ελληνικά: πολυλεξικό σε πέντε γλώσσες» (ΜΕΤΑδραση) απευθύνεται στους αρχάριους αλλά και στους ανεξάρτητους χρήστες και είναι επίσης αναρτημένο στην ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ):

http://www.metadrasi.org/lexiko/select_language.htm

- «Μικρός οδηγός για την αραβική γλώσσα Musefir» (Ομάδα Πολύδρομο):

http://www.polydromo.gr/pdf/odigos_mousefir.pdf

Εκπαιδευτικό υλικό για τη γλωσσική υποστήριξη προσφύγων- παιδιών και ενηλίκων (2)

- Το «Βαλιτσάκι» (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και Terre des Hommes), το "Εντάξει" (ΜΕΤΑδραση) και το "Γέφυρες" (ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ) ακολουθούν την ίδια φιλοσοφία (ελληνικά επιβίωσης για αρχάριους χρήστες της ελληνικής με μητρικές γλώσσες αραβικά και φαρσί). Το πρώτο απευθύνεται σε παιδιά 6-11 ετών, το δεύτερο σε παιδιά και εφήβους 12-17 ετών και το τρίτο σε ενήλικες. Το «Γέφυρες» συνοδεύεται και από ένα βασικό λεξιλόγιο από τα αραβικά στα ελληνικά και αντίστροφα:
- «Το Βαλιτσάκι» <http://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/28044>
- «Εντάξει»
<http://metadrasi.org/campaigns/%ce%b5%ce%bd%cf%84%ce%ac%ce%be%ce%b5%ce%b9-%cf%80%ce%bf%ce%bb%cf%8d%ce%b3%ce%bb%cf%89%cf%83%cf%83%ce%bf%cf%82-%ce%bf%ce%b4%ce%b7%ce%b3%cf%8c%cf%82/>
- «Γέφυρες»
<http://www.kanep-gsee.gr/sitefiles/files/GEFYRES.pdf>
- «Γέφυρες- λεξικό» http://www.kanep-gsee.gr/sitefiles/files/Lexico_ellinika_aravika.pdf

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Coelho, E. (2007). Διδασκαλία και μάθηση στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Επιστημονική επιμέλεια: Τρέσσου Ε. – Μητακίδου Σ. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Cummins, J. (2002). Στο Ε. Σκούρτου (επιμ.) *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας*. Αθήνα: Gutenberg.
 - Cummins, J. (2008). BICS and CALP: Empirical and Theoretical Status of the Distinction. Στο Street, B. & Hornberger, N. H. (Eds.). (2008). *Encyclopedia of Language and Education*. 2nd Edition. Vol. 2: Literac: 71-83. New York: Springer Science & Business Media LLC.
 - Μητακίδου, Σ., Τρέσσου, Ε. (2002). *Διδάσκοντας γλώσσα και μαθηματικά με λογοτεχνία*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
 - Mitakidou, S. Tressou, E. & Daniilidou, E. (2007). “Cross-cultural education: A challenge or a problem?” In M. Bloch & B. B. Swadener (special guest editors) *Education for all: Social inclusions and exclusions. International Journal of Educational Policy, Research & Practice: Reconceptualizing Childhood Studies*. 67-81.
 - Selinker, L. (1972), Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics*, 10, 209–231.
 - Σφυρόερα, Μ. (2004). *Διαφοροποιημένη παιδαγωγική. «Κλειδιά και Αντικλειδιά»*. Διδακτικό Μεθοδολογία, 26/34. Μέτρο 1.1. ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ. Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων 2002-2004. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ – Πανεπιστήμιο Αθηνών.
 - Τρούκη, Ε., Δοκοπούλου, Μ. (2019). *Οδηγός «Προτάσεις για τη γλωσσική διδασκαλία και τις φυσικές επιστήμες στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων»*. Αθήνα. ΙΕΠ. Ανακτήθηκε στις 30-4-2021 από http://iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/A_Kyklos/Diapolitismiki/2019/04_10_2019/odigos_protaseis_glossa_fe.pdf
 - Τσιάκαλος, Γ. (2000). *Οδηγός αντιρατσιστικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
 - Vygotsky, L. S. (1962). *Thought and language*. Cambridge MA: MIT Press.